

«Prioritære» *necesse est*

Helsetjenesten opplever i dag et stort paradoks; det har aldri vært mer penger i den totale helsetjenesten, men likevel skjæres budsjettene ned og tilbud kuttet. Dagens helsetjeneste koster – spesialisert behandling og avansert teknologisk utstyr har en pris som er betydelig. Gapet mellom behov og forventninger og de til enhver tid tilgjengelige ressurser øker stadig. Vi vet derfor at det må foretas prioriteringer mellom tiltak og tjenester, og vi vet at å prioritere ikke bare betyr å sette noe foran noe annet, men at det også innebærer at noe IKKE skal gjøres, eller gjøres i mindre grad enn tidligere. Sentrale og lokale myndigheter har satt kvalitet og prioritering på dagsorden – noe som merkes både i foretakene og i kommunene. Det snakkes altså mye om prioritering i dagens helsedebatt, men temaet har vært aktuelt lenge. Lønningutvalgets første prioriteringsrapport kom allerede i 1987 og ble etterfulgt av Lønning II ti år senere. Det er imidlertid grunn til å spørre om begrepet prioritering har mer substans i dag enn i 1997 (Lønning II) til tross for det sterke fokus som har vært på prioritering.

Lønningutvalget formulerte tre kriterier for prioritering som fortsatt har gyldighet: sykdommens alvorlighetsgrad, behandlingsnytte og kostnadseffektivitet. Et av tiltakene som er etablert på bakgrunn av prioriteringsutredninger er *Rådet for kvalitet og prioritering i helsetjenesten* (2007). Videre er det utarbeidet kvalitetsindikatorer for arbeidet på sykehus, og etter hvert vil slike også utarbeides for primærhelsetjenesten. OECD-rapporten «Health at a Glance 2009» viser at helsetilstanden i Norge generelt er god; vi har høyere forventet levealder og lavere sykkelighet og dødelighet enn gjennomsnittet i OECD-landene, og Norge bruker betydelig mer penger på helsetjenesten enn andre vestlige land, med unntak av USA. Men OECD-rapporten viser også at kvaliteten på tjenestene ikke alltid samsvarer med de enorme ressursene vi bruker. Får vi god nok kvalitet for de kronene vi bruker, og gir vi rett behandling?

Til tross for at kvalitet og prioritering har vært på dagsorden i lang tid gjenstår flere ubesvarte, men meget viktige spørsmål: Hvordan skal vi få ulike aktører og ledd i helsetjenesten til å slutte med intervensjoner som enten er skadelige eller uten dokumentert effekt? Hvordan påvirker dimensjoneringen av ulike helsetjenestetilbud prioriteringer mellom ulike sykdoms- og pasientgrupper? På hvilken måte påvirker statushierarkiet innen medisinen tilbudet til ulike pasientgrupper? Og hvor går grensene for den offentlige helsetjenestens ansvar og oppgaver? Det er også grunn til å stille spørsmål ved hvor grensene mellom politiske prioriteringer (populasjon/grupper) og kliniske beslutninger (enkeltpasienter) går, og hvordan prioriteringer i helsetjenesten påvirker helse og ulikhet i befolkningen. Retten til nødvendig helsehjelp praktiseres svært ulikt i de ulike regioner og helseforetak – en indikasjon på at man har et stort behov for harmonisering av forståelse og praksis med hensyn til begrepet prioritering. Fastlegenes henvisninger varierer på samme måte som tildelingen av retten til nødvendig helsehjelp. Disse variasjonene bør lede både politikere og fagfolk til refleksjon og ettertanke.

De ovennevnte spørsmål er imidlertid for omfattende og komplekse til å besvares fullstendig i dette nummer av Utposten, men redaksjonen har, i årets siste nummer, valgt å sette fokus nettopp på prioriteringer i helsetjenesten for å reflektere over noen av aspektene. Redaksjonen har derfor invitert ulike helsetjenesteaktører til å meddele sine perspektiver, og kanskje stille enda flere spørsmål. Helsedirektør Bjørn-Inge Larsen innleder med en refleksjon over dagens helsetjeneste. Videre følger innspill fra kolleger i Rådet for kvalitet og prioritering, fra Legemiddelverket og fra Kunnskapssenteret. Medienes rolle er belyst, og vi har spurt allmennleger om hverdagsprioriteringer.

Vi håper våre lesere vil finne tematikken utfordrende og interessant og benytter samtidig anledningen til å ønske alle en god jul og et godt nytt år.

Mona Søndena

CIELO QUEBRADO (BRUTT HIMMEL)